

Indetectable és igual a intransmissible (I=I): De l'evidència científica a la promoció i defensa dels drets de les persones amb el VIH

Juanse Hernández Fernández

Grup de Treball sobre Tractaments del VIH (gTt-VIH)

Resum

El concepte “indetectable” és igual al concepte “intransmissible”. Emfasitza l'efecte protector del tractament antiretroviral enfront de la transmissió sexual del VIH. Els professionals sanitaris haurien d'incorporar aquest missatge en el diàleg amb els seus pacients. Els beneficis d'aquesta informació sobre la salut individual i poblacional són inqüestionables.

Introducció

L'evidència científica és concloent: les persones amb el VIH en tractament antiretroviral efectiu i amb càrrega viral indetectable no transmeten el virus a les seves parelles sexuals. L'any 2016 la multiagència per a l'equitat en salut, Prevention Access Campaign, va iniciar una campanya mundial de sensibilització anomenada “I=I” (“indetectable és igual a intransmissible”)¹ amb l'objectiu de difondre una informació que podria transformar les vides de les persones amb el VIH d'arreu del món. A aquest missatge hi han donat suport

més de 1.099 organitzacions de 105 països i ha estat avalat per organismes internacionals com ara el Programa Conjunt de les Nacions Unides sobre el VIH/sida (ONUSIDA) i l'Organització Mundial de la Salut (OMS). Tot i això, encara queda molt camí per recórrer perquè aquest simple missatge pugui transformar la vida de les persones amb el VIH.

Evidència que sustenta el missatge

Ens trobem davant d'un concepte sòlidament establert i basat en els resultats d'un assaig clínic aleatoritzat i tres estudis de cohort observacionals que van avaluar l'efecte de la supressió viral assolida pel tractament antiretroviral en la prevenció de la transmissió sexual del VIH en parelles d'estat serològic diferent (veure taula 1 al final de l'article).

El 2011, un gran assaig clínic anomenat "HPTN 052" va concloure que el tractament antiretroviral va reduir el risc de transmissió del VIH en parelles heterosexuales serodiscordants en un 96%.² Els casos de transmissió del VIH vinculats filogenèticament es van donar en parelles en què el membre seropositiu acabava de començar el tractament antiretroviral i encara no tenia la càrrega viral indetectable. Al llarg de l'estudi, cap persona amb una càrrega viral indetectable va transmetre el VIH a la seva parella seronegativa.

Els tres estudis de cohort observacionals van fer un seguiment de parelles homosexuals i heterosexuales serodiscordants. Els resultats finals dels estudis PARTNER 1 i 2 es van donar a conèixer a l'any 2016,³ i 2018,⁴ respectivament. Entre tots dos van reclutar 972 parelles homosexuals i 516 parelles heterosexuales. Al llarg de l'estudi, les parelles homosexuals van sumar 77.000 actes de sexe anal sense preservatiu i les parelles heterosexuales 36.000 actes

de sexe vaginal i anal sense preservatiu. Els estudis PARTNER no van registrar cap transmissió del VIH d'una parella amb el VIH que tingués una càrrega viral indetectable.

L'any 2018, un estudi similar —l'Opposites Attract Study— en què van participar exclusivament 343 parelles homosexuals tampoc no va registrar cap transmissió del VIH en 17.000 actes de sexe anal sense preservatiu en parelles en què el membre seropositiu tenia la càrrega viral indetectable.⁵

El missatge de I=I és un tema de drets humans amb el potencial de transformar la vida de les persones amb el VIH.

En conjunt, aquests estudis han demostrat que, quan el tractament antiretroviral aconsegueix la supressió efectiva de la càrrega viral d'una persona a nivells indetectables, el risc de transmissió del VIH en les relacions sexuals és de zero fins i tot quan no s'utilitzen preservatius.

L'evidència, per tant, ha donat el seu suport ferm al missatge de I=I. Només aquest motiu hauria de ser suficient per assegurar que qualsevol persona amb el VIH, o que és vulnerable a adquirir-lo, tingui accés a aquesta informació perquè pugui prendre les seves pròpies decisions respecte a la seva salut social, sexual i reproductiva amb el màxim coneixement possible.

L'impacte del missatge de I=I

El missatge de I=I és un tema de drets humans amb el potencial de transformar la vida de les persones amb el VIH. D'una banda, les persones amb el VIH veuen reafirmats els seus drets en la intimitat personal i la confidencialitat de les dades

de caràcter personal ja que no estan obligades a revelar el seu estat serològic a aquelles persones amb qui mantenen relacions sexuals i no està justificat cap accés a la història clínica si no és amb finalitats assistencials o de recerca. El missatge de I=I pot desconstruir els prejudicis i estereotips negatius que, des de l'inici de l'epidèmia, van aparèixer a voltant de la infecció pel VIH i dels pacients. En definitiva, aquesta informació podria contribuir a acabar amb l'estigma i la discriminació associats al VIH, que impacten de manera negativa sobre el benestar i la qualitat de vida dels pacients i soscaven els esforços per posar fi a l'epidèmia.

D'altra banda, aquesta informació també pot suposar una motivació addicional perquè les persones amb el VIH preservin la seva salut iniciant el tractament antiretroviral al més aviat possible i mantinguin un bon compliment pel que fa a la medicació i al seguiment mèdic. Tanmateix, tot i l'enorme benefici que té la supressió viral sobre la salut individual i poblacional, són nombroses les desigualtats socials en salut en moltes parts del món –inclosos alguns països d'ingressos elevats– que dificulten l'accés universal a l'atenció i el tractament contra el VIH. El missatge de I=I reforça el dret a la protecció de la salut ja que totes les persones amb el VIH han de tenir garantit l'accés al tractament antiretroviral per aconseguir la indetectabilitat viral. Per aquesta raó, cap persona amb el VIH no pot ser exclosa de l'accés al tractament, amb independència de qualsevol altra consideració com, per exemple, la seva situació administrativa al país d'acollida en el cas de les persones estrangeres. Aquest accés ha de ser, així doncs, universal i gratuït.

I=I reforça el dret a la protecció de la salut ja que totes les persones amb el VIH han de tenir garantit l'accés al tractament antiretroviral per aconseguir la indetectabilitat viral.

El rol dels professionals sanitaris

Totes les persones amb el VIH tenen dret a rebre informació precisa sobre la seva salut social, sexual i reproductiva. Tanmateix, un gran nombre de persones amb el VIH desconeixen encara el missatge de I=I i les implicacions que podria tenir en les seves vides. Un dels motius pels quals el missatge no s'ha estès de manera universal són les nombroses barreres i prejudicis que continuen perpetuant i sobredimensionant el fet que les persones amb el VIH són un risc en la transmissió del virus i han contribuït a construir un estereotip fortament arrelat i difícil d'enderrocar.

Els professionals sanitaris poden contribuir a la difusió del missatge de I=I parlant amb els seus pacients de l'efecte protector de la supressió viral en la transmissió sexual del VIH.^{6,7} En aquest diàleg a la consulta, els professionals sanitaris haurien de dur a terme les actuacions següents:

- Explicar als pacients l'evidència científica que sustenta el missatge de I=I.
- Assessorar-los sobre la necessitat de mantenir la carga viral indetectable de manera sostinguda perquè el missatge de I=I funcioni.
- Educar-los sobre la importància de prendre cada dia el tractament antiretroviral per mantenir-se sà i prevenir la transmissió del VIH a les parelles sexuals.
- Explicar i reforçar el missatge que quan el tractament suprimeixi el virus, els pacients no transmetran el VIH a les seves parelles sexuals.

- Promoure l'autoeficàcia dels pacients animant-los a conèixer la seva càrrega viral mantenint les cites mèdiques perquè estiguin en tot moment segurs de la indetectabilitat de la seva càrrega viral.
- Evitar expressions que generin dubtes en els pacients sobre la credibilitat del missatge de I=I, com ara "redueix molt", "prop de zero" o "extremadament improbable".

Taula 1. Evidència que sustenta el missatge de I=I

	Mostra reclutada	Disseny de l'estudi	Nombre d'actes sexuals sense condó	Nombre de noves infeccions		
				Totals	Vinculades filogenètica-ment	Vinculades filogenèticament quan el membre de la parella amb el VIH tenia la càrrega viral indetectable
HPTN 052 (2016)	1.763 parelles serodiscordants; 98% parelles d'home-dona	Assaig clínic de dos braços amb la parella amb el VIH distribuïda de manera aleatòria en tractament immediat o diferit		78 (19 en el grup de tractament immediat; 59 en el grup de tractament diferit)	46 (3 en el grup de tractament immediat; 43 en el grup de tractament diferit)	0
PARTNER 1 (2016)	1.166 parelles serodiscordants; 888 en el subgrup analitzat; 62% parelles d'home-dona	Observacional	55.193 actes en total (34.214 en parelles d'home-dona; 20.979 en parelles d'home- home)	11	0	0
PARTNER 2 (2018)	972 parelles serodiscordants d'home-home	Observacional	76.991	15	0	0
Opposites Attract Study (2018)	358 parelles serodiscordants d'home-home	Observacional	12.447 quan la parella amb el VIH tenia la càrrega viral indetectable i la parella sense el VIH no estava en PrEP	3	0	0

Referències bibliogràfiques

¹ Prevention Access Campaign. Consensus statement. Risk of sexual transmission of HIV from a person living with HIV who has an undetectable viral load. Disponible a:

<<https://www.preventionaccess.org/consensus>>

² Rodger AJ, Cambiano V, Bruun T, Vernazza P, Collins S, Degen O, et al. Risk of HIV transmission through condomless sex in serodifferent gay couples with the HIV-positive partner taking suppressive antiretroviral therapy (PARTNER): final results of a multicentre, prospective, observational study. *Lancet*. 2019;393(10189):2428-38. Disponible a:

<[http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(19\)30418-0](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(19)30418-0)>

³ Cohen MS, Chen YQ, McCauley M, Gamble T, Hosseinipour MC, Kumarasamy N, et al. Prevention of HIV-1 infection with early antiretroviral therapy. *N Engl J Med*. 2011;365(6):493-505. Disponible a:

<<http://dx.doi.org/10.1056/NEJMoa1105243>>

⁴ Rodger AJ, Cambiano V, Bruun T, Vernazza P, Collins S, van Lunzen J, et al. Sexual activity without condoms and risk of HIV transmission in serodifferent couples when the HIV-positive partner is using suppressive antiretroviral therapy. *JAMA*. 2016;316(2):171. Disponible a:

<<http://dx.doi.org/10.1001/jama.2016.5148>>

⁵ Bavinton BR, Pinto AN, Phanuphak N, Grinsztejn B, Prestage GP, Zablotska-Manos IB, et al. Viral suppression and HIV transmission in serodiscordant male couples: an international, prospective, observational, cohort study. *Lancet HIV*. 2018;5(8):e438-47. Disponible a:

<<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30025681/>> [Consulta: 1 novembre 2022]

⁶ Calabrese SK, Mayer KH. Providers should discuss U=U with all patients living with HIV. *Lancet HIV*. 2019;6(4):e211-3. Disponible a: <[http://dx.doi.org/10.1016/S2352-3018\(19\)30030-X](http://dx.doi.org/10.1016/S2352-3018(19)30030-X)>

⁷ Gupta N, Gilleece Y, Orkin C. Implementing U=U in clinical practice: results of a British HIV association members survey. *Sex Transm Infect*. 2021;97(8):619-20. Disponible a:

<<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32139498/>> [Consulta: 1 novembre 2022]